

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historica Relatio De Ortu Et Progressu Fidei Orthodoxae In Regno Chinensi Per Missionarios Societatis Jesu

Schall von Bell, Johann Adam

Ratisbonae, 1672

Cap. XV. Rex singulari benevolentiaâ prosequitur P. Adamum Schall.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11805

178 *Initia Expeditionis Christ. ad Chinenj.*
cusatos : Tum iste : & illum , inquit , audire o-
ptimum ; alios etiam interdum nil vetat. At
iterum Rex : Vos , inquit , ut plurimum ina-
nam gloriam quæritis , quasi Regem manu du-
cere possitis : Non sic ille , imò in ipsius libel-
lis , cor & intentio scribentis ita clarè relucet,
ut mihi quoties eos lego , ferè lachrymas eli-
ciant. Cæterum quàm accuratus in negotijs
iste Princeps esse cœperit , minimè barbarus ,
vel hinc collige ; quòd libellos ejusmodi admo-
nitorios in particulari scrinio asservare solitus,
quacunq; pergebat , unà deferendos , semper
miserit. Nec inde mirum post menses , imò
annos , ubi crederes oblivioni commissa exo-
levisse monita , repente prodijisse in lucem , atq;
executioni mandata revixisse.

CAPUT XV.

*Rex singulari benevolentia prosequitur P. Ada-
mum Schall.*

QUæ sequuntur admirationem superant:
& vel in Europa exaggerationem pro-
mererentur. Peregrinum hominem, so-
lâ probitatis commendatione, inter præstantis-
simos selectissimósque duorum Imperiorum
Proceres, quorum isti civilitate, illi victorijs, ac
felici-

felicitate clarissimi, à potentissimo Monarchâ, religionis alienæ, ac ferè etiamnum barbaro, gratiâ constanti, eâq; eminenti foveri, probante id ipsum gente ab indole superbâ; si Chinenfes spectes; aut asperâ; si Tartaros: non humanæ industriæ, sed Divini consilij, fines suos sapientissimè ordinantis rem esse quis neget? Elucet hic primùm fidei Christianæ, jam inde à nascente Ecclesiâ, vis & facultas suaviter emollientis feroces animos & saxea corda barbarorum. Virtutis deinde se prodit efficacia; cui si animum applices, nihil ex rebus humanis complectetur, quod vanis alioquin nobilitatis, aut opulentæ, formæve titulis sese offert conspicuum; solam ubivis cum ratione conspirationem adamabit. Demum docet quantum subnascens pietas, ac insitus sensim virtutis amor in animo adhuc sibi relicto, & nondum politicis artibus infecto possit & valeat: quando ista ad humanitatem tantopere inclinant, illa ad immanitatem & belluarum affectus, ac vitam turpiter avocant. Detur hoc potentissimi ac florentissimi illius Imperij, atque Imperatoris, qui modò præfuit Chinenfibus, encomio, quòd Christianos in Europa Principes paribus animi ornamentis ad omnem juxta gubernationis, & gloriæ felicitatem æmulatus sit: simul ut isti noverint laudum suarum suffragium illud quòq; esse locupletissimum, quòd vel in barbaro commendetur.

Aditus primùm faciles ad sese, præter morem Regum antecedentium novus Imperator fecit. Prioribus seculis ad portam Palatij Eunuchi aliquot excubabant, qui manè collectos omnium libellos ad Regem inferebant. Huc suos etiam Mathematici olim deponebant; cum hoc tamen discrimine; quòd non solum manè, sed quacunque horâ phænomenon aliquod in cœlo sese ostenderet, licitum, imò ex officio debitum esset, ab his statim annunciari. Hæc postea licentia ab Imperatore pro P. Adamo ita ampliata est, ut non solum quâ horâ vellet; sed & ad quemlibet locum, ubi Imperatorem esse contingeret, licitum huic foret accedere, tanquam, ut inquebat Imperator, unum aliquem ex intimis familiaribus habendum. Quapropter rarissimè deinceps cum alijs libellos offerre; sed sive Rex domi, sive in hortis, sive apud Reginam Matrem degeret, eò deferre consueverat. Accidit sæpè, ut circa vesperam Palatium ingressus, non posset tempestivè egredi, Rege colloquium in seram noctem protrahente: tum enim, ne fortè noctu per urbem equitanti, ut mos est, infortunium aliquod accideret, mandabat, ut quatuor aut sex pueri Nobiles domũ deducerent, ne que festinarent, nec quidquam agerent, quòd equus perterrefieri & incautum dejicere tentaret; sollicitudini pro Patris incolumitate singulari

lari intentus. Idem quoties extra urbem, mediâ sæpè nocte, ad ferarum saltum palatio intra muros extimæ urbis imminentem, quò animi causâ frequentissimè divertere solebat, eundum esset, vel inde redeundum, deducebant.

Initiò, ad modum conversationis Nicodemum cum Christo, noctu potiùs quàm interdiu, nec ipse, sed per Ephebos Nobiles colloquebatur. Horum plerumque tres, nec raro plures, nec ferè unquam eosdem, qui alia atque alia identidem interrogarent, submittebat. Observabant isti; quod & percontanti postea Imperatori referebant, in noctem usque intempestatam, non usitato apud Aulicos more, Patrem libris aut orationi intentum, legere aliquid aut scribere, otiosum nunquam, aut minus providè occupatum; domesticis interim utramque in aurem, ut ajunt, stertentibus. Explorationes istæ existimationis ac fidei, ob quam deinceps Imperator supra domesticos suos Patrem complexus est, magnum argumentum fecerunt, quòd plerumque ad mensulam in cubiculo sedere, legentem aliquid, vel scribentem offenderint. Videbatur & illud incredibile Ethnicis istis, hominem aliquem inveniri, qui ab adolescentia sua castam & ab omni lasciviæ labe intactam vitam, usque in senium possit producere; cui adver-

182 *Initia Expedit. Christiano ad Chines.*
sum nihil usquam offendentes tantò amplius
per admiratonem vitæ devinciebantur. Rex
postmodum liberaliùs evocato in Regiam sub
noctem Patre, ab eo vel theoriam Eclipsium,
aut planetarum motus, stellarumque ordinem
ac nomina ediscebat; vel de rebus ad meteora
& Physicam pertinentibus colloquebatur; vel
etiam de regni gubernatione & præfectorum
ac Magistratum moribus, de discipulis nomi-
natim, & quid quisque in suâ arte profecisset,
curiosus scire desiderabat. Assidebat Regi Pa-
ter substratis de illius mandato duplicatis insi-
dens pulvinaribus; ne, quod indecorum esset,
& iste refugeret, aut huic affligenda essent mo-
lestiùs crura, aut extendenda. Obstupuerant
illa aliquando, & à diuturna assensione consur-
gens Pater titubabat; manum illico allevaturus
porrexit Rex, dum interea juvenum proximo
accurrente, huic innixus egrederetur, persi-
stens perhumaniter in limine, nec recedens,
donec atrium excessisse prospiceret.

Iterum ingruente nocte evocatum, jam le-
cto dimissis ferè vestibus incumbens assidere
jussit. Indispositionis fortè aliquid evenisse,
quòd hic conveniri placuerit divinanti; Ni-
hil planè inquit, sed ut familiariùs tecum lo-
quar, sic facio. Veniam tandem super mo-
lestiâ deprecanti, non petendam gratiosè sug-
gel-

geffit; cui nimirum tantus tam intima confideret.

Atas cum in throno sederet, qui è pavimento in pedes aliquot assurgit, non modò non passus est sedere humi ex adverso Patrem, ut etiam Magnates solent; sed admoveri ad gradus, imò ad ipsum throni fastigium ascendere, ibique ad pedes stratis pulvinaribus accumbere, loco quàm conjunctissimis deputato, voluit.

Solent Tartari hospites suos potu excipere, qui ex lacte & CHÂ, hoc est folijs, quibus fectatis ad potum Sinenses utuntur, componitur. Quando autem in concursu Regulorum bibitur, universi Regulis primas deferunt: quin honoratior esse creditur, cui Regulus ex poculo jam prælibato bibendum deferat. At tamen Rex multoties potum prælibatum ex aureo, quo utitur poculo, bibendum Patri porrexit, singularis cum benevolentia significatione; esto adessent Dynastæ & Optimates, multis partibus illo digniores.

Abibat in saltum à tergo Palatij imminentem, arboribus confitum, ceri yorum, damularum, ac leporum copiâ instructissimum animi causâ Rex eques, duobus tantum Dynastis præcedentibus, & puero nobili insequente. Adfuit opportunè

libellum aliquem præſentaturus Pater ; ſtatim, ut vidit, concitato equo reſſus Rex mandat ad reditum ſuum hospitem cum libello aſſervari. Tum dexteritatis ſpecimen daturus, leporem fortuito propè fugientem, nihil falſus à corrente equo, conficit : & MAFA inquit, tuæ iſtud oblectationi ſit præſtitum. Aliàs frequentius unà deductum ſpectare equites interdum mille, nunc procurrentes ad metam, nunc concurrentes adverſis ſignis, nunc ſingulos ſagittæ peritiam oſtendentes fecit.

Palatium novum extruxerat, dièsque deſignata, quâ illud habiturus primùm ingrederetur. Morabatur interim in inſula, quam lacus intra primos palatij muros efficit, ponte junctus continenti. Huc Magnates ferè omnes, ejus deducendi cauſâ convenerant, adfuit etiam Pater cum cæteris. Ubi reſcivit Rex, horâ octavâ manè intrò accitum, detinuit in colloquio, protracto uſque ad quartam veſpernam. Seges non una ſermonum fuit. Ipſe quaſi rationem conſcientiæ redderet, quidquid in animo verſaret, quidquid de ſuis ſentiret, quidquid metueret, indicavit. Inſtans prandium, utrique æqualiter mandavit apponi. Verùm cum animadverteret Patrem ex appoſitis non veſci, audirétque obſtare jejuniij cauſam ; confeſſim lactinia & piſces è Palatio Reginae Matris, quod non longè à loco

abe-

aberat, afferri jussit. A prandio duo flabella protulit (sine quibus Chineses non incedunt) propriâ manu depicta, iisque appresso sigillo Regio Patrem donavit. Hæc isti postea effe-
renti, & fortuito monstranti unus ex præci-
pui Magistratibus coram multis adstantibus
affirmavit: malle se istis duobus flabellis, quam
bis mille aureis à Rege honorari. Certè Si-
nenses, ea vel honoris, vel amicitiae causâ
inscribunt & donant. Dum nescio quid ex-
spectaretur, & inclamasset Rex Eunuchum;
nemine accurrente, ut advocaret, Pater as-
surrexit: prohibuit Imperator: &, Patris mei,
inquit, Imperatoris demortui, ætatem habes,
obsecro quiesce; atque ipse assurgens Eunu-
chum vocavit: claro indicio quantum venera-
tionis ac fiduciae, probitas veterana ubiq; im-
petret. Ubi tempus abeundi adfuit, satelli-
tio præcedente, ipse lecticâ gestatus, medius
ibat inter Optimates, qui eum pedites trecen-
tis plus minus passibus usque ad locum, ubi e-
quum conscendere possent atque liceret, co-
mitabantur. Hic quoque universæ multitu-
dini, quò benevolentiam suam inclinaret,
monstraturus, Patrem inter Optimates, & qui-
dem lecticæ proximum voluit incedere: cum
eo confabulatus, donec conscenso equo inse-
qui oporteret.

Evocavit aliquando illum in saltum, atque ibidem oleum ex succino elici doceri petijt. Optanti ut adduceretur adolescens domesticus, cuius operâ uteretur ad susceptum laborem, annuit; & utrumq; in conclave deductum; ibi locum aptum, ubi diverterent, capeffere præcepit. Dum puer manum operi admovet, Rex Patri frequenter affidens, nunc libros evolvens, nunc de varijs conferens, biduum totum transegit; mirantibus universis quidnam mysterij intus ageretur. Interdiu narthecia sua adferri iussit (nam & in arte Medicâ non parum profecerat) ipséq; confidens, arreptâ libellâ, ex singulis pixidulis excerpta medicamenta, manu propriâ ponderando materiam pro pillulis plûs minûs trecentis paravit, ab Eunucho subjectis chartulis obvolutam, quàm unâ cum methodo similes pillulas conficiendi, Patri donavit; æstimatam trecentis ferè aureis; si demas pretium manûs Imperatoriæ, quæ elaboraverat. Noctu, quoniam hyems erat, stragulum Regium ex pellibus Mustelæ Scythicæ confectum Patri instravit; cùmque totam edormire noctem tædiosum foret; iussit musicos introduci, qui instrumenta tangerent, & cantu associato tædium relevarent. Advertebat interea modestiam adolescentis qui collaborabat, & innocente recreatus verecundiâ, nomen, cognomen, ætatē, Patriam, & quo nomine

mine Christiano vocaretur, singula ex puero inquisivit, & inscripta memoriæ posterô die repetijt. Tandem, quod postulaverat affectus, ac præsciens diem insequentem festum esse, circa vesperam, destinatis qui deducerent equitibus, cum magnâ benevolentia significatione ad ædes remisit.

Nec intra Palatium tantummodo stetit Regia benevolentia; ad ædes quoque privatas ab eo culmine divertit. An non inclinatissimi animi indicium sit, quod intra biennium, per annum videlicet quinquagesimum sextum, & septimum currentis seculi, viginti quatuor vicibus ad ædes P. P. venire, iisque diutius immorari, comedere & bibere, præter morem omnium retro Imperatorum dignatus est? Quando ad Idolorum templa per id tempus ad summum bis; nec ad multa, sed ad duo, vel tria majoris famæ accessit; atque ex Proceribus unum duntaxat Patrum invisit, ex reliquis prorsus neminem hoc honore profecutus. Invisendi modus omnino singularis fuit; cum ut plurimum ipse solus, uno tantum Ephebo honorario comitatus veniret; reliquis omnibus ante ædes expectare jussis; nullius interim periculi suspicione, quasi amicus ad amicum diverteret. Aliquando prius ad Ecclesiam, & ex illa in domum: aliquando recta per portam domus ad cubiculum Patris, & ex hoc in Ecclesiam tetendit.

Prius-

Priusquam adventaret, præibat nemo, qui prodromus adventûs regij, properè adfuturum moneret, quò commodè tapetes sterni, peristromata prætendi, aut conopæum, ubi sederet tantus Monarcha erigi posset: sed ædem ingressus vel more Tartarico, Patris in lecto, cui nec filium serici inest, collectis ad se cruribus insidebat; vel ejusdem in sella ad mensam, ex diuturno quadraginta ferè annorum studio multum attritâ; vel in scamno, quod pro inferioris conditionis hospitiibus, aut discipulis est positum accumbens. Nullum sedile in domo pauperum tantus Monarcha erubuit. Moris est, ut quo loco Imperator vel semel sedit, nemo imposteriorum sedere audeat; imò ad memoriam, locus panno flavo insternitur; atque id tantâ superstitione, ut nonnulli ante sedem vel locum, cui infederit, genua flectant, & inclinâtâ cervice adorent. Quare, cùm sine delectu ubicunq; opportunitas ferebat, ipse accumberet, genu flexus interpellavit Pater: Domine, nullus propè superest locus, in quo non Majestas Vestra assederit; nos imposteriorum ubi sedebimus? Respondit: num Marâ etiam ita superstitiosus es? facias sicut me facere vides; sede ubi commodum fuerit. Occasione Oratorij, quod lecto vicinum aspiciebat, quæsiuit non semel de tota ratione vivendi: quo pacto diem transigere; quantum dormire; quid orare consvesset Pater?

tum

tum iste, quid horis singulis ex religiosa institutione, non ipse tantummodo, sed quotquot in ejus Imperio versantur socij, singillatim agere consuescant, exposuit, Rege collaudante.

Bis accidit, ut domum adveniendi, absens Pater aliò profectus, non adfuerit deducendo: nihil exinde turbatus, priori vice ad Aulicos conversus: hodie, inquit, adhuc revertar. Reversus jam ab itinere Pater, intuetur à Palatio magnam Equitum turmam evolui, qui Imperatorem extra urbem iturum consequerentur; de more & ipse perrecturus mandatum per Optimates à Rege submissos accipit; ne ex equo descendat, sed unâ cum octo illis Magnatibus, qui lecticam stipabant, comitetur. Ubi ventum est ad urbis portam, satellitio prætermissio, ipse lævam versus in ædes P. P. deflexit, ac portam domus præteriens rectâ ad templum digressus, ubi conversus animadvertit, equo Patrem descendisse, & ipse continuò lecticâ descendit, reliquum itineris pedes conficiens, non sine magna omnium admiratione.

Alterâ vice culpam absentia deprecaturus Regem adierat Pater. Tum Imperator; Mafâ inquit, ibam partim videre te, partim subsidij non nihil offerre: non quòd meis internuncijs non fiderem, sed ut hanc tibi meam benevo-

len-

lentiam coram exhiberem. Nunc ergo quoniam ipse venisti, sume tibi quingentos aureos quos mecum detuleram. Mox in genua procumbere parantem, & gratias acturum, non permisit.

Aliâ die domum ingressus, interrogavit si Elephantum currere possent? quidni Domine? inquit P. Adamus, crura habent flexibilia; currere ergo poterunt. Statim Elefantos adduci iussit in plateam, quæ juxta ædes rectâ ad Septentrionem per viginti propè stadia excurrit, latissimam, & omni liberam impedimento. Tum quæstionis ante propositæ mysterium pandens ac sollicitus, ut accuratè omnia inspiceret Pater, designato ad curiosiùs observanda singula assidendi loco: videamus inquit hoc spectaculum. Erant bestię octodecim quas senas & senas, tereno ordine dispositas, partem in omnem agebant ductores, jucundo planè aspectu, atque eximiæ oblectationis.

Iterum cùm diutiùs domi assedisset, quasi ludens; Marfâ inquit, horis aliquot hîc tecum sum, nec quidquam apponis, ut famem aut sitim relevem? reposuit Pater: tametsi haberem, Domine, non tamen apponerem; nam quid Regiâ personâ dignum hîc possit inveniri? Haustum vini afferri jubeas, inquit; Ocyùs ex rubro vino

in

in Xénsy Provincia Patrum curâ ex uvis collecto poculum obtulit ; quod cùm gustâisset dedit Magnatibus, qui numero quinque ingressi simul fuerant, ebibendum. Tum oblatum aliud ex eo, quod Hollandi afferre solent optimi ac suavissimi gustûs : at Rex ubi poculum ori apposuisset, audisétque Europæum esse ab Hollandis advectum, continuo quasi venenum gustâisset, expuit. Oblatum denique tertium, additumque ex domestico esse atque ex ea vite, quæ cubiculum ponè obumbrabat ; totum ebibit: atque, nunc, inquit, vinum bibo, post menses aliquot, cùm uvæ ad maturitatem pervenerint, revertar ut uvas comedam. Nec fidem fregit ; sed Octobri mense, cùm esset reversus, primùm ipsi, tum omnibus Magnatibus & Nobilibus uvæ largâ manu appositæ fuerunt.

Anno quinquagesimo septimo, supra millesimum sexcentimum ultimâ die primi mensis, qui erat vesper natalis Imperatoris, adfuit invisendi Patris causâ ; cùmque diutius in cubiculo assedissent ; eamus nunc, ait Rex, audire musicam Ferrariorum. Erant aliquot fabri ferrarij in horto ejusdem obsequio destinatum aliquid elaborantes. Ubi propior advenit Rex, non ausi ignitum ferrum incudi committere, trepidè adstabant. Jussi rem suam agere, & dicto

Est obtemperantes, fortuitâ scintillarum procellâ Regem aspergunt. Resiliens hic ad partem, non advertit foveam, storeis per perticas sublimatis, contactam, decem vel duodecim cubitorum altitudine. Ex primo pedum appulsu unam ex perticis pressit, quæ fracta causam equidem dedit, ut in latus obversum inclinaverit, periculum tamen sustulit, ne omnino delaberetur in foveam. Consternati ab hoc eventu omnes, & Pater in genua provolutus tam palmaris in Regem offensæ, & suæ incuriæ, in tanto hospite pro meritis non satis observato, culpam incusans, petebat veniam, rogabátque ut omni sinistro non attribueret fortuitum casum, esto diem natalem, antecedenti vespere, Chinesibus ominosissimo (uti cætera inexpectata omnia) evenisset. Subridens Imperator subjunxit: éstne aliquis, cui aliquando pes non labatur? nihil istud est, Màfâ, nec te casus iste contristet. Postridie in Palatium perrexit Pater, de more cum Magistratibus Regi natalem gratulaturus. Hic ille: Màfâ præcedat me inquit, & domum redeat, ego mox subsequar. Quotannis die natali Regis tota Curia, & Magistratus omnes à minimo ad maximum confluunt in Palatium, ut Regem salutent, idémque faciunt Eunuchi & profapia omnis. Mirum! negligere universam Regni aggratulationem placuit, & potius

tius invifere, utut amicam, tamen peregrinam
domum. Magnanimitatis tamen Regiæ iftud
fuit: evulgatum linguis fingulorum, & fortè
dentibus excipiendum invidorum pridianum
cafum hoc pacto elevare, atque ab omni fufpe-
cti ominis notâ abfolvere. Antevolavit ex-
templo Pater ponè fecuturum Principem, &
coëmptis omnis generis bellarijs ac fructibus,
tredecim commodè menfis fuffecturis, quarum
unam in media aula pro Imperatore, reliquas
in atrio locaverat, pro Magnatibus & Nobili-
bus qui comitarentur, Augusto hofpiti excipi-
endo religiofa paupertas fe aptavit. Nec fe-
fellit expectatio: ædes ingreffus, & appara-
tum hortenfem infpiciens Rex: cur, inquit,
tot menfæ? pro Magnatibus ac Aulicis, re-
fpondet Pater, Majestatis Ivetræ. Affedit
igitur ac poculum è manu Patris Adami furri-
piens bibit hilaris, atq; de bellarijs, undequa-
que carpens affumpfit. Reliquas menfas, ut
erant difpofitæ, foras deferri in plateam juffit,
ubi Frater Nothus cum filijs Regulorum Can-
tonienfium, aliique Dynaftæ non pauci ade-
rant, nihil tale expectantes. Ita paucorum
nummorum pretio opulentiffimum Regem re-
verita eft cum fatisfactione fimplex modestia,
& pluribus nominibus obæratuſ affectus:
multorum infuper Procerum animi conciliati.
Neque nunc primùm de fructibus hac in æ-
de guftaverat; imò ex hortuli domeftici ar-

N

bori-

boribus decerpere ipse, & deligere gustui assueverat; bellaria tamen aliunde empta nunquam alias attigit, neque apponere visum atque nunc: quod modicissimo vino Regem uti sciret Pater, unicum obtulisse poculum fuit satis.

Quam Patribus legis dominicæ præconibus indulgebat Rex benevolentiam, hanc simul eorum domesticis communem esse dignatus est. Sedebat suos inter Magnates unà secum adductos in horto Patrum domestico sub umbrosa platano, quæ in tota urbe, si non unica, saltem maxima est (non enim Pequinense frigus has arbores patitur) nunc hoc, nunc illud, quæ curiosè circumspiciebat extollens, præsertim machinas hydraulicas, quæ parvis sumptibus erectæ gratiam plurimam & admirationem faciebant, ac denique exquisitum totius Domus nitorem. Prodiit fortuito in medium quinquennis puer, filiulus famuli domestici, veste tartaricâ insignis, è vestigio iussus, coram Rege ritus omnes adorandi adeo gratiosè & exactè peregit, ac si maturæ ætatis Aulicum pridem egisset. Rex collaudato puero de Patre ejus inquirens, cum audisset P. Adamo illum à multis annis fidelissimè ministrasse, præmium ei continuo decrevit, officium in tribunali Suàn Y Gúay quod primum vacasset: nec multò post id ei contulit: ut ita hic quoque gloria Patris fuerit fili-

filiolus sensatus. Alium discipulum ex tribunali mathematico alia de causa ad Regiam destinatum, agnitumque vocavit Rex, ac de stellis, cum nox intercurret, interrogavit, seu experiendi Juvenis, seu recolendæ astrorum notitiæ gratiâ. Quantum observationibus assueverat adolescens (neque enim inter primos adhuc emerferat) intrepidè protulit, placuitque. Hujus nomen, tum menti impressum post menses aliquot recoluit Rex, sciscitatus quid de tali discipulo (nomen indicabat) sit factum. Reposuit Pater: nihil boni incurrit; Nam nescio quo infortuniô leges Imperij violans, propè est, ut ad tribunal criminoforum sistatur; sed cum de eo libellus supplex ad Majestatem vestram venerit, rogo ut saltem lati digiti indulgentiam ei concedat. Eunuhi circumstantes simplicitatem loquentis cum risu exceperant. At Pater, ut quid, inquit, ridetis? Num apud Imperatorem favorem nunc quærere extra palatium prohibitum est? Rex illico complofis manibus risit & ipse. Nec ideo irrisæ preces. Nam per libellum accusatus ille, dum jam cum pluribus non absimilia promeritis sententiam opperiretur, Rex nigrum theta suppressit; donec post dies octo, generalis criminum remissio toti Imperio destinata successit. Tum enim respondit libello:

296 *Initia Expedit. Christianæ ad Chines.*
videri crimen illud debere ignosci, quandoquidem communis omnium fieret indulgentia. Itaclementiæ simul ac justitiæ prudentissimus Princeps gloriosè litavit.

CAPUT XVI.

Imperator Divinæ Legis fit Auditor & fautor.

INstaurandæ Astronomiæ labores, ad rem Christianam promovendam à Patribus assumptos fuisse, sæpè diximus. Impetrata bono omine exinde Regis benevolentia, & in populo authoritas: at, ubi Regis ad fidem conversio? inquires. Necdum omnium dierum sol occiderat. Hæc ad annum quinquagesimum septimum hujus sæculi in Europam perscripta sunt, atque indies spes aluit agricolam. Fides donum Dei est, & quamvis decora quælibet civilia huic Regi adfuerint, ad baptismum superfluit, ut præterea Pater cælestis traheret. Fuisse qui P. Joannem Adamum Schall incusaverint, quòd operam in Regia luderet; Obnoxium esse Principem compluribus nævis animi: in tanto fastigio arduam fore emendationem: Interim esse cum illa corruptela non usque adeò decoram familiaritatem, viri virtutem profitentis. Ita equidem laudabili fervore non nemo quondam ad P. Adamum: qui tamen
non